

Zührî, ilminden çok faydalandığı Amre'nin bir "ilim denizi" olduğunu söyler.

Kardeşleri, çocukları, yeğenleri ve torunlarıyla tam bir âlimler ve râviler ailesi teşkil eden Amre, hadis ve fıkıh ilimlerine hizmetle geçirdiği yetmiş yedi yıllık bir ömürden sonra 106 (724) yılında Medine'de vefat etti. 98, 99 ve 103 yıllarında öldüğü de söylenmektedir.

Amre bint Abdurrahman'dan rivayet edilen hadisler başta *Kütüb-i Sitte* olmak üzere muteber hadis külliyatının hepsinde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 387-388; VIII, 480-481; Hatîb el-Bağdâdî, *Takyîdül-'ilm*, Dimaşk 1949, s. 105; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 507-508; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 438-439; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, Dimaşk 1378/1959, III, 356-357.

ABDULLAH AYDINLI

AMRE bint MES'ÜD

(عمر بنت مسعود)

Amre bint Mes'ûd b. Kays
(ö. 5/626)

Vefatından bir ay sonra kabri başında
Hz. Peygamber tarafından
cenaze namazı kılınan
kadın sahâbi.

Ensarın ileri gelen reislerinden Sa'd b. Ubâde'nin annesidir. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden hemen sonra ona biat etti. Hicretin 5. yılında oğlu Sa'd Hz. Peygamber'le birlikte Dûmetül-cendel Gazvesi'ndeyken Medine'de vefat etti. Sa'd yanında olmadığı için, çok arzu etmesine rağmen, vefatından önce kendi adına herhangi bir hayır yapılmasını vasiyet edemedi. Amre'nin vefatından bir ay sonra seferden dönen Hz. Peygamber kabrine giderek cenaze namazını kıldı (bk. Tirmizî, "Cenâ'iz", 47).

Sa'd b. Ubâde, annesinin vefat etmeden önce hayır yapmak istediğini öğrenince Hz. Peygamber'e giderek durumu arzetti ve annesi adına bir vakıf kuramayacağını sordu. Hz. Peygamber'in müsbet cevap vermesi üzerine en üstün hayrın ne olduğunu sordu; "Su akıtmak" cevabını alınca bir kuyu kazdırarak annesi adına vakfetti. Sa'd b. Ubâde'nin annesi adına bir bostan vakfettiği (bk. Buhârî, "Veşâyâ", 15), onun hayatta iken yerine getiremediği bir adağını Hz. Peygamber'in iznini aldıktan sonra köle âzat ederek yerine getirdiği de (bk. Nesâî, "Veşâyâ", 8) rivayet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 7, 51; Buhârî, "Veşâyâ", 15; Tirmizî, "Cenâ'iz", 47; Nesâî, "Veşâyâ", 8; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 614-615; VIII, 451; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, VII, 204; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 367; M. Âsim Köksal, *İslâm Tarihi*, İstanbul 1981, V, 12-13.

İSMAİL L. ÇAKAN

AMRE bint REVÂHA

(عمر بنت رواحة)

Ümmü'n-Nu'mân Amre bint Revâha
b. Sa'lebe el-Hazreciyye

Medineli kadın sahâbi.

Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Hazrec kabilesinin Benî Hâris kolundan olup meşhur sahâbi Abdullah b. Revâha'nın kız kardeşidir. Annesi sahâbeden Kebşe bint Vâkid'dir. Kumandan sahâbilerden Beşîr b. Sa'd el-Hazrecî ile evlenen Amre'nin bu evlilikten Nu'mân ile Übeyye adlarında iki çocuğu dünyaya geldi. Hicretten önce kocasıyla birlikte müslüman oldu. Hicretten sonra Hz. Peygamber'e biat eden Medineli kadınlar arasında o da vardı. Bir gün kocasından oğlu Nu'mân'a bir köle bağışlamasını, Resûlullah'ı da bu bağışa şahit göstermesini istedi. Bunun üzerine Beşîr Hz. Peygamber'e giderek bağışına şahit olmasını diledi. Hz. Peygamber, diğer çocuklarına da aynı şekilde bağışta bulunup bulunmadığını sordu. Beşîr diğer çocuklarına bir şey bağışlamadığını belirtince Hz. Peygamber çocuklara âdil davranmak gerektiğini söyleyerek bu bağışı doğru bulmadı (bk. Buhârî, "Hibe", 13). Bu hadis hibe konusunda fakihlerce delil olarak kullanılmıştır.

Amre bint Revâha uzun boylu ve güzel bir kadındı. Evs kabilesinin müşrik şairi Kays b. Hatîm'in onun güzelliğini dile getiren bir şiiri vardır. Kardeşi Abdullah gibi şair olan Amre'nin kaynaklarda Bedir Gazvesi'ne dair şiirinden söz edilmektedir. Amre, Hz. Peygamber'den bir hadis rivayet etmiştir (bk. *Müsned*, VI, 358).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 358; Buhârî, "Hibe", 13; Müslim, "Hibât", 9-19; Vâkidî, *el-Megâzi*, II, 476; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 218; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 361; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1969, IV, 1887; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, V, 509-510; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VIII, 31-32; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, İstanbul 1308-11, VI, 273-276; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, Dimaşk 1378/1959, III, 352-353.

MUSTAFA FAYDA

AMRİ

(عمرو)

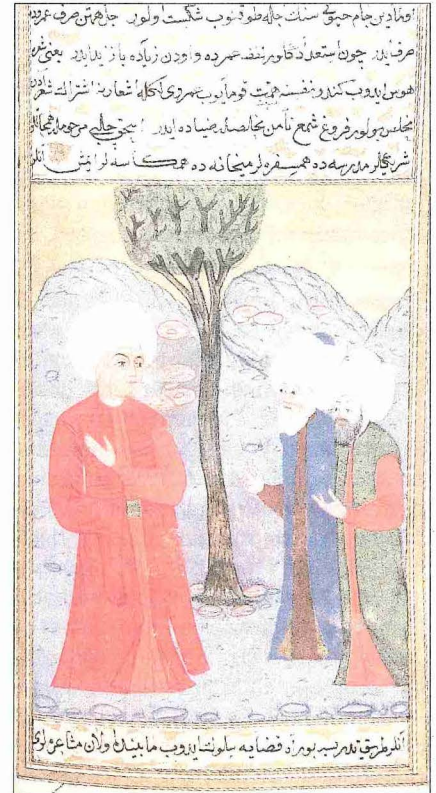
(ö. 930/1523-24 [?])

Divan şairi.

Asıl adı Amr'dır. Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bayezid devirlerinde müderrislik, kazaskerlik ve şeyhülislâmlık görevlerinde bulunmuş olan Abdülkerim Efendi'nin âzatlı kölesi ve evlâtıdır. Abdülkerim Efendi onun tahsil ve terbiyesiyle bizzat meşgul olmuş, iyi bir şekilde yetişmesini sağlamıştır. Amrî tahsilini bitirince bir müddet mülâzımlık yapmış, sonra kadılık mesleğine intisap ederek Serfice kadılığına tayin edilmiştir. Ders arkadaşı İshak Çelebi'ye yazdığı bir mektuptan, Amrî'nin, kazancının bolluğu ve rahatlığı dolayısıyla kadılıkta karar kıldığı anlaşılmaktadır. Serfice'den sonra nerelerde görev yaptığı bilinmemekle beraber son olarak Vize kadılığına tayin edildiği ve çok geçmeden 930 (1523-24) sıralarında vefat ettiği kaynaklarda zikredilmektedir.

Amrî'yi tasvir eden bir minyatür

(Meşâirü's-suarâ, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 772, vr. 493b)

Amrî kaynaklarda şakacı, nüktedan, hoşsohbet, iyi huylu, sevimli ve güzel ahlâklı bir insan olarak tanımlanmaktadır. Kadılık yaptığı yerlerde halkın güvenliğini ve sevgisini kazanmıştı. İyi insanlarla güzel şeyler söyleyip onları dinlemekten zevk alırdı. Hemen hemen hepsi âşıklık hallerini ve aşk duygularını terennüm eden şiirleri onun bu hassas mizacının mahsulüdür. Ele geçen şiirleriyle tertip edilmiş bulunan divanındaki gazellerinin üçte birinden fazlası kısa vezinlerle yazılmıştır. Bu husus, onun az sözle çok şey ifade etmeye müsait zeki ve nüktedan karakterinin bir tezahürü olarak gösterilebilir. Şiirleri o zamana kadar pek az kullanılmış olan redif ve kafiye-leri ihtiva etmektedir. Bu şiirler, sanat göstermek kaygısıyla zekâyı zorlayarak yazmadıkları daha ilk okuyuşta belli olan, edası tabii, akıcı, anlaşılması kolay şiirlerdir. Az yazmış olması da titiz bir şair olduğunun ayrı bir delilidir. Diğer taraftan, divanında yalnız Kanûnî Sultan Süleyman'ın vezîriâzamı İbrâhim Paşa'ya sunulan bir kaside bulunması, Amrî'nin yüksek mevkilere ulaşmaya hırslı olmadığını, bu yüzden de devrin ileri gelenlerine yerli yersiz methiyeler yazmadığını gösterir.

Zamanının edebiyat muhitinde oldukça tanınan ve takdir edilen bir şair olmasına rağmen yazmaktan çok, zekâsını ve kabiliyetlerini sohbetlerde cinaslı, nükteli sözler üreterek çevresini hayran etmeye harcadığı anlaşıyor. Nitekim kaynaklarda divanından başka herhangi bir eseri bulunduğunu gösteren bir işaret yoktur. Basılmış olan divanında 143 gazel bulunmaktadır. Bu bakımdan ona divançe demek daha uygun olur.

BİBLİYOGRAFYA :

Amrî, *Divan* (nşr. Mehmed Çavuşoğlu), İstanbul 1979, s. 1-10; Sehi, *Tezkire*, s. 82; Âşik Çelebi, *Meşâirü's-şuarâ*, vr. 183^a; Latîfi, *Tezkire*, s. 249; Beyânî, *Tezkire*, İÜ Ktp., TY, nr. 2568, vr. 60^a; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 170^b; Kınalızâde, *Tezkire*, II, 698-700; Riyâzî, *Tezkire*, İÜ Ktp., TY, nr. 761, vr. 35^b; *Keşfü'z-zunûn*, I, 803; Ergun, *Türk Şairleri*, II, 487-490.

MEHMET ÇAVUŞOĞLU

AMRİTSAR

Sihler'in dinî merkezi.

Hindistan'ın kuzeybatısında, Pakistan sınırından 50 km. uzaklıkta bulunan Amritsar, aynı adı taşıyan ilin merkezi ve Pencap eyaletinin en büyük şehri olup

nüfusu 1981 sayımına göre 594.844'tür. Tarihi pek eskiye gitmeyen şehir XVI. yüzyılın sonlarında Sihler'in dinî merkezi olarak kurulmuş, daha sonra siyasi merkez haline de gelerek en büyük Sih mihracesi olan Ranjit Singh zamanında (1792-1839) ve XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiliz yönetimi altında gelişme göstermiştir. Kuruluş sebebi, adı, bugün sahip olduğu ticarî ve turistik önem, şehrin merkezinde yer alan ve ortasında, altın levhalarla kaplanmış olduğu için Altın Tapınak adıyla tanınan Har-mandar (< Harimandir "Tanrı'nın evi") isimli tapınak bulunan Amrita-saras (< Amritsar "âb-ı hayât havuzu") adındaki mukaddes havuza dayanmaktadır.

1577 yılında dördüncü guru (mürşit, Sih dininin kurucusu Nanak'ın halifesi) Râm Dâs tarafından, Hint-Türk İmparatoru Ekber'in (1556-1605) kendisine verdiği topraklar üzerinde, Sihler'in yıkıp günahlarından arınmaları için yapımına başlanan mukaddes havuz, on yıl sonra oğlu Arjun zamanında, ortasına inşa ettirdiği tapınakla birlikte tamamlanmıştır. Yaklaşık 156×156 m. boyutlarında olan ve suyunu Bâri Doâb kanalından alan havuzun kazılması sırasında etrafında bir yerleşim merkezi teşekkül etmeye başlamış ve önceleri Râmdâspûr (Râm Dâs'ın şehri) adı verilen bu kasaba sonradan havuzun adıyla anılarak bugünkü Amritsar şehrinin çekirdeğini oluşturmuştur. Bir buçuk asırda çevresinde müstahkem bir şehir meydana getirilen mukaddes mahal, Pencap'ın Afgan Hükümdarı Ahmed Şah Dürrânî (1747-1773) tarafından fethedilerek oğlu Timur Şah'ın yönetimine verilmesinden sonra, ortasındaki tapınağın içine yerleştirilen barut fiçileriyle havaya uçurulması ve enkazının havuza doldurulması suretiyle tahrip edilmiştir. Ancak, bir daha ihya edilmemesi için kalıntılarının Sihler'ce necis sayılan sığır kanıyla da kirletilmesine rağmen tapınak bağımsız Sih devletinin kurulmasından (1764) iki yıl sonra eski temelleri üzerinde tekrar inşa edilmiş, daha sonra da Ranjit Singh tarafından her biri 400 kg. ağırlığında olan altın levhalarla kaplatılmıştır.

Ranjit Singh'in, Pencap'ın tamamı ile Peşâver ve Keşmir'i de alarak sınırlarını Sutlej nehrinden Hinduks dağlarına kadar genişlettiği Sih devleti, onun ölümünü takip eden yıllarda süratle dağılmış ve İngilizler'le yapılan bir dizi savaştan

sonra başşehri Amritsar dahil bütün toprakları İngiliz hâkimiyetine girmiştir. Amritsar'ın Hindistan ile Belüçistan, Afganistan, Keşmir, Doğu Türkistan ve Tibet arasındaki ticaret yollarının kesiştiği bölgede bulunması ve ayrıca Altın Tapınak avantajına sahip olması, İngiliz yönetimi sırasında şehre özel bir önem kazandırmış ve süratle gelişmesini sağlamıştır. Amritsar 1918-1922 yılları arasında Hint milliyetçiliğinin en önemli merkezlerinden biri durumuna gelmiş ve Mahatma Gandhi ünlü pasif direniş hareketini, İngilizler'in burada silâhsız göstericiler üzerine ateş açarak 379 kişiyi öldürüp tarihe Amritsar katliamı (14 Nisan 1919) adıyla geçirdikleri vahşet üzerine başlatmıştır. Daha sonra şehir Hindistan-Pakistan bölünmesi (1947) sırasında Hindü, Sih ve müslümanlar arasında kanlı çarpışmalara sahne olmuş ve büyük ölçüde tahribat görmüştür. Bu mücadeleler sırasında, 1901 yılında nüfusunun (162.429) % 48'ini (77.795) teşkil ettiği görülen müslümanların tamamı, çoğu öldürülmek ve sağ kalanlar da Pakistan topraklarına göç ettirmek suretiyle nüfustan silinmiştir. Son yıllarda Sihler'in bağımsızlık mücadelelerini yeniden yoğunlaştırmaları üzerine şehirde yine kanlı olaylar görülmeye başlamış bulunmaktadır. 1984 yılında Sihler'in bir müstahkem mevki ve silâh deposu haline getirdikleri Altın Tapınak hükümet tarafından askerî operasyonla boşaltılmış ve çarpışmalar sırasında 554 Sih militanı ile doksan iki asker ölmüş (2-7 Haziran), beş ay sonra ise Başbakan İndira Gandhi, Sih suikastçıların yayılım ateşi ile öldürülmüştür (31 Ekim).

Amritsar, demiryollarının ve başşehir Yeni Delhi'yi komşu bölgelere bağlayan önemli karayollarının kavşak noktasında bulunması ve özellikle ortasında Sihler'in hac merkezi olan Altın Tapınak ile Hindûlar'ın ona nazîre olarak inşa ettikleri Durgiana Tapınağı'nı barındırması sebebiyle Hindistan'ın en hareketli şehirlerinden biridir. Havaalanına sahip olan şehirde İngilizler'in kurdukları Khalsa Koleji ile Glancy Tıp Koleji, Dişçilik Yüksek Okulu, Pencap Üniversitesi'ne bağlı çeşitli öğretim kurumları ve bazı teknik okullar bulunmaktadır. Bugün Hindistan'ın sayılı halıcılık ve dokumacılık merkezlerinden olan Amritsar özellikle kuyumculuk ve küçük el sanatları ile ipek ve deri işçiliğinde tanınmış olup turistik ticaret yönünden de ünlüdür. Şehirde ayrıca tekstil fabrikalarından başka önemli kimya sanayii kuruluşları